

Kultura je velmi lukrativní byznys státu

Luboš Stehlík

Od roku 2014 má živé umění na Ministerstvu kultury České republiky silného zastánce. Náměstkem ministra Daniela Hermana je Miroslav Rovenský (1964). Myslím, že je to poprvé, kdy tak vysoký post zastává špičkový aktivní hudebník. Povoláním státní úředník, duší i srdcem muzikant. Byl uznávaným režisérem, hercem, učitelem, hlavně je však respektovaným hráčem na invenční lesní roh; stálým členem Akademie für Alte Musik Berlin (předtím hrál například v souborech Haydn Sinfonietta Wien, Concerto Köln nebo La Cetra Basel). Neznám žádného politika či úředníka, jenž by byl spoludržitelem nejvyšších nahrávacích ocenění světa klasické hudby – Cannes Classical Grammy Award, Gramophone Award, Preis der Deutschen Schallplattenkritik a Edison Classical Music Award. Na sklonku minulého roku jsem jej navštívil s nadějí, že mi odpoví na otázky, které jsou pro živé umění důležité.

Je několik dnů od schválení rozpočtu. Jaká částkou bude v roce 2015 podpořen odbor živého umění, jenž řídíte? V rámci platného rozpočtu nám na programy živého umění peníze schází. Opticky tam máme sice dostatek peněz, ale značnou část pohltí dvě velké akce – evropské město kultury Plzeň a Pražské Quadriennale. Takže nám schází více než 90 milionů. Máme nějaký příslib, že se to bude řešit, ale zatím nevíme jak... V případě, že nastane katastrofický stav, budeme mít například málo peněz pro rozdělování v rámci grantových komisí.

Jak na tom budou festivaly? Samozřejmě počítáme s penězi pro festivaly, ovšem zásadní bude, kolik ve finále dostaneme peněz pro jednotlivé úseky. To zatím není jasné a jak jsem řekl, zatím nám peníze spíše schází. Přirozené se budeme snažit je získat.

Je možné podpořit živé umění konkrétním programem? Zvažujete vytvořit i nějaký motivační model spolupráce s komerčním světem? Hledání synergií... Začali jsme na tom pracovat. Připravili jsme program pro podporu profesionálních uměleckých festivalů, jenž byl projednán se všemi asociacemi (hudba, divadlo, tanec, literatura), který po připomínkovém řízení předložíme vládě... Velmi usilujeme o spolupráci s ministerstvy obchodu a zahraničních věcí na určité koordinaci podpory hostování umělců a souborů v cizině. Chceme mít přehled o ekonomických a politických zájmech státu ve světě. Někaká podpora z našeho ministerstva tu vždy byla, ale chceme tomu dát systém. Podpora našich zahraničních ekonomických zájmů prostřednictvím kultury by mohla být mnohem účinnější nežli dosud. Umím si představit, že účast nějakého orchestru na festivalu by mohla být podpořena obchodními, nebo průmyslovými subjekty, které mají

zájem na prezentaci v konkrétní destinaci. Kultura by mohla být pro byznys účinným otvíračem dveří (*smích*). Ale je to běh na dlouhou trať. Věřím, že v roce 2015 to už bude mít nějakou konkrétní písemnou dohodu, nějaké memorandum o spolupráci, a v roce 2016 bude jasné, jak bude systém fungovat.

V nějaké podobě funguje podpora exportu kultury v řadě zemí světa. Ano. Proto s tím nesmíme otálet. Obávám se, že například naše orchestry by se mohly stát v krátké době nekonkurenceschopné, protože různé podpory mají skoro všechny velké evropské orchestry. Vývoz kultury je v Německu, Holandsku, Francii a dalších zemích velmi podporován, protože je to ta nejlepší a nejlevnější reklama.

Mohla by kultura vstoupit do loterijní podpory sportu? S ČSTV a Českým olympijským výborem proběhla určitá jednání, že

Jak je to s podporou neprofesionálního umění? Na ministerstvu je odbor národnostních a regionálních kultur, který se tomu věnuje, který má samostatné grantové programy.

Změní se nějak grantový systém? Částečně se změnil už pro rok 2015, protože jsme například na mém odboru sjednotili bodovací systém. Pro rok 2016 chystáme další systémové změny ve zprůhledňování systému, získávání většího počtu odborníků. Jdeme směrem, který funguje v norských fondech, kdy se rozšíří hodnotitelské týmy, naopak práce rozhodovacích komisí se zjednoduší a bude transparentnější, protože nebudou žádosti o granty vyhodnocovat a zároveň by mohl vzniknout mechanismus, jenž by komise kontroloval. Za důležité považuji zrušení tzv. prioritních akcí ministerstva kultury, protože nám nepřišlo fér, aby některé projekty neprocházely grantovým řízením. Na-

bychom se podíleli na odvodech z tzv. měkkých loterií, jak je zvykem ve vyspělých západních demokraciích. Je to jedna z cest, kterou bychom chtěli při hledání dalších prostředků v podpoře kultury jít.

Živé umění není jen Česká filharmonie, ale například i Kruhy přátel hudby. Jsou pro vás důležité? Do materiálu Kulturní politika na roky 2015–2020 (s výhledem do roku 2025) jsem výslovně zařadil Kruhy přátel hudby, protože ministerstvo kultury se musí přihlásit k jejich podpoře. Kdysi to byla jediná celorepubliková platforma pro různá komorní sdružení a sólisty. Ze tří set klesl počet na sto, přičemž skutečně aktivních je asi padesát. Chceme tento pád zastavit a alespoň částečně spolky cíleně podporovat. Je to odkaz předků, který u nás funguje od první republiky a jsem přesvědčen, že je třeba jej zachovat.

víc to bylo jenom v oboru vážné hudby, konkrétně jen festivalů vážné hudby, což nasadilo nesystémovosti korunu. Teď musí podat přihlášky do grantového řízení všichni a komise zpracují podklady pro pana ministra. Komise může některé akce označit jako prioritní, ale bude to znamenat značku kvality, nikoli peníze mimo grantovou komisi. Jistě je pro komisi těžké, když mají vedle sebe akce s jedním nebo několika málo koncerty a Pražské jaro, ale myslím si, že komise jsou složené s odborníky, kteří si s tím poradí.

Jak jste spokojen s Rokem české hudby? Jednotlivé organizace a subjekty se s ním „popraly“ se ctí (projekty měly většinou vysokou úroveň) a musím je pochválit, protože ekonomické podmínky byly složité. Ministerstvo kultury to mělo těžké, protože ze slibovaných peněz zbyla ani ne třetina. Byl

jsem na mnoha koncertech označené logem Roku české hudby a měl jsem obrovské zážitky. Škoda že po roce 2014 nezůstane něco hmatatelného. V roce 2004 bylo otevřeno např. České muzeum hudby, v roce 2014 nic tak významného.

Co ten další? Myslím si, že periodicita je bezvadná. Až zhodnotíme ten uplynulý, analýzu musíme udělat co nejdříve a už v roce 2015 začne diskuse o koncepci roku 2024. Mohlo by se mnohé změnit a měla by vzniknout ucelenější koncepce takovýchto oslav. Musíme také dobře odůvodnit vládě a poslancům, proč je třeba zajistit pro dostatečnou reprezentativnost důstojný rozpočet.

Pražské jaro... Jakkoliv nemám rád slovo „prioritní“, tak Pražské jaro patří mezi prioritní akce našeho ministerstva i státu. Samozřejmě se budeme snažit zajistit zdroje pro ekonomickou podporu festivalu. Prostřednictvím ministerstva dostalo v roce 2014 téměř sedmnáct milionů.

Na rozdíl od Pražského jara je pražské Národní divadlo příspěvkovou organizací. Chystá se velká rekonstrukce Státní opery. Uvidíme, jaká bude souslednost s rekonstrukcí Národního muzea, která se vinou různých právních a soudních sporů prodlužuje, což nechceme v případě Státní opery dopustit. Každopádně bychom chtěli začít v roce 2016 divadlo opravovat. Co se týká transformace Národního divadla, tak necháváme zatím status quo a čekáme na zákon o veřejnoprávních institucích v kultuře, který by mohl divadlu pomoci.

Kdy bude na světě? Měl by být naším ministerstvem předložen v roce 2015.

Jak jste spokojen s příspěvkovými organizacemi, které spadají do vaší kompetence? Tedy hlavně Česká filharmonie a Pražský filharmonický sbor... Co se týká těchto dvou, tak jsem spokojen velmi a nemají větší problém. Česká filharmonie dnes prožívá,

co se týká ředitelů, možná svou zlatou éru, protože pan ředitel Mareček je vynikající a je obklopen, což je důležité, velmi schopným týmem, jenž má „tah na branku“. Česká filharmonie má skvělého šéfdirigenta a klid. Rádi s ní spolupracujeme i co se týká Rudolfiny a některých speciálních projektů, jejichž zveřejnění nechám raději na vedení orchestru.

Podpora orchestrů a divadel. Slýchávám i hlasy, že než dávat přibližně stejné všem, udělat selekci kvality a masivněji podpořit jen to nejlepší. Co si o tom myslíte? V programu, který jsem zmínil, se mi podařilo prosadit kategorizaci orchestrů, která trochu vychází z německého modelu. V roce 2015 bychom o tom měli jednat s Asociací orchestrů a Unii orchestrálních hráčů a najít jasné a transparentní parametry pro rozdělování orchestrů do kategorií A – B, možná i C, přičemž by tam šly různé peníze různým způsobem. Nezapomeňte, že zřizovateli or-

chestrů a divadel jsou většinou města, někde i kraje. Co se týká ministerstva, peníze jsou distribuovány z programu podpory profesionálních divadel, orchestrů a sborů. V letech 2013/2014 tam mělo být 150 milionů. Taková částka tam však nikdy nebyla. Nám se podařilo aspoň trochu navýšit rozpočet 2015 na 75 milionů. Návrh rozpočtového výboru sněmovny navýšit budget v tomto programu o 50 milionů poslanci zamítli, takže realita pro rok 2015 je 75 milionů. Myslím, že do budoucna bude nutné, aby se ministerstvo kultury a vláda přihlásily k zásadnímu problému – jakým způsobem se bude kultura, v tomto případě orchestry a divadla, financovat. Jestli to za a) zůstane na městech nebo se za b) podíl státu výrazně zvýší. Jsem přesvědčen, že z různých důvodů je B správně.

Mělo by do budoucna nahlas zaznít, že kultura, umění, je velice lukrativní byznys státu a je třeba to hodně dobře prodat! Pokud má Česká republika nějaký produkt, který dlouhodobě nemá výkyvy doma a v zahraničním obchodu, pak je to kultura. Kultura a umění totiž stabilně vydělávají státu nemalé peníze. Proto by si zasloužily významnou stabilní podporu.

Na závěr několik osobnějších otázek. Máte umělecké zkušenosti z několika oborů. Měl byste tedy mít výhodu zvýšené empatie vůči světu a potřebám živého umění. Je to tak? Je to samozřejmě velká výhoda. Platí to ale pro jakéhokoli úředníka. Jestliže je to člověk z oboru, více rozumí problémům a práci, kterou dělá, ví, co lidé potřebují. Stejně tak, když jedná s různými asociacemi, tak přesně vím, o čem mluvím. Je však možné, že někteří lidé zas až tak nejsou rádi, že jim vidím pod pokličku a umím si představit, co se v instituci a v souborech odehrává. (smích)

Jaké to bylo vyměnit lesní roh za roli vysokého státního úředníka? Z hudby jsem neodešel úplně. Možná vás pobaví, že první myšlenka byla, že musím ihned zavolat do Berlína a domluvit s manažerem Akademie für Alte Musik, v kterých termínech nebudu moci hrát. Měl jsem totiž koncerty naplněn celý rok 2014. Po dohodě s panem ministrem jsem si nechal nejdůležitější (například v Carnegie Hall v N.Y. nebo v Disney Hall v LA), na které jsem si čerpal svou dovolenou.

Kolik koncertů jste tedy odehrál v roce 2014? Kolem dvaceti, což je asi čtvrtina toho, co jsem hrál předtím. V roce 2015 by to mělo být podobné. A většinou s berlínskou Akademii staré hudby, s kterou vystoupím i v Praze... Už neučím a jediné, co jsem si nechal jako víkendové potěšení, je dětský flétnový soubor.

Máte čas cvičit na lesní roh, abyste si udržel správný nátlak? Nemám, ale musím si jej udělat (smích). V určité kondici se však udržuji. Někdo hraje golf, nebo tenis, já hraju na roh.

Už víte, jaké hudební projekty si v roce 2015 nenecháte ujít? Zatím jsem to moc neplánoval. Určitě si, jako státní úředník, nenechám ujít vybrané projekty v regionech, v divadlech a orchestrech. Rád bych totiž postupně navštívil všechny, abych měl hlubší přehled o současném stavu... A určitě si nenechám ujít koncert Akademie für Alte Musik na Pražském jaru (smích). ■

Úkolem člověka na této planetě je být světlo-nosem, nešířit tmu. Přináší to odměnu – společenství jedinečných lidí. Že se někdy zamlží? Pochopitelně – i mlha je dar, druh poznání, varování, Ale i mlhou je nutné prozářít.

(Jiří Pilka: Zápas s mlhou)

Hudba hovoří řečí srdce, k tomu účelu byla vyvolena především. Proto je i nejkrásnější řečí lásky a objevuje svět i člověka takto posvěcenými očima. Proto se dotýkáme hudby. Sytí naše duše, ať už prosvětlená sluncem nebo obolavělá mlhou.

(Jiří Pilka: Doteky hudby)

Není mnoho knih, jež při otevření na libovolném místě nás obdaří myšlenkami, které dokážou promlouvat do hloubi našich duší, probouzet myšlenky nám velmi blízké, jež – aniž si to uvědomujeme – cítíme v sobě po celý život. Jenom nám chybí dar vyslovit je a formulovat v kontextu, který se netýká pouze jednoho světa, tedy hudebního, ale zasahuje oblast celého našeho života. Takový dar má Jiří Pilka (narozen 30. 2. 1930)!

My, kteří máme to štěstí dívat se ve svých knihovnách na řadu jeho krásných knih, seřazených v jedné řadě – od těch, v nichž jsme poprvé poznávali celý hudební svět, až po životní vyznání vstupující bez jakékoliv známky spekulace do světa filozofie a dotýkající se věcí obecně lidských, máme pocit velkého a ničím jiným nenahraditelného bohatství. Těch knih je již přes dvacet a těžko kteroukoliv z nich upřednostňovat, neboť každá je svým zaměřením velmi přínosná a inspirující. První setkání s Jiřím Pílkou se pro mnohé z nás pravděpodobně uskutečnilo prostřednictvím jeho knih o hudbě. Bylo to už v dětství, kdy jsme k naší velké radosti mohli poprvé nahlédnout do tajemství hudebního světa jinak, než bylo v učebnicích – méně poučně, a přece poučeně, nejen vyprávěním o hudebních skladbách a jeho tvůrcích, ale i atraktivním nahlédnutím do

oblastí běžným posluchačům nepřístupným, a proto nesmírně zajímavým a díky oně nedostupnosti skutečně dráždivým a přitažlivým. Tyto texty (z dětské literatury se jedná především o *Hudební kaleidoskop* a zvláště o dnes už nedostupnou a všestranně pojatou knihu *Svět hudby*) jsou sympatické a přitažlivé svými konkrétními až praktickými pohledy. Už při jejich četbě čtenář však tuší vřelý a životní vztah jejich autora k hudbě. Ten pak září a dominuje dalším, náročněji zaměřeným dílům, mezi nimiž zastává významné místo jedna z nehlouběji pojatých hudebních vyznání – *Kniha o hudbě*. Řada knih pozdějšího období se dotýká obecnějších otázek, ovšem neméně závažných a potřebných, jež se nás týkají bez ohledu na náš vztah k hudebnímu světu. Zde už Jiří Pilka předkládá úvahy o nejrůznějších věcech kolem nás v široké škále, a to formou, jež zasahuje do sfér filozofických, z literárního hlediska pak se blíží básnické próze. Mnohé z těchto problematik měl možnost tlumočit v mnoha rozhlasových pořadech, oblíbených díky pravdivému, pragmatickému, ale v neposlední řadě a na pravém místě citlivému přístupu a schopnosti oslovit a obohatit širokou škálu lidí, a to zdaleka ne jen hudebního založení.

Každá z knih Jiřího Pilky je něčím specifická a pro čtenáře nová. Autor v nich zúročuje své zkušenosti, jež mu přinesla jeho životní dráha (mnohdy ne laskavá a radostná), působení v čele řady vrcholných hudebních institucí, ve složitém koloběhu hudebního života, v různých životních peripetích, jak je přináší tak náročná a proměnlivá doba. Jeho autobiografie *Jak šel čas* je věrným a barvitým obrazem života v rozporuplném a náročném dvacátém století.

Jiří Pilka se v plné síle a aktivitě dožívá neuvěřitelně pětadesátky! Je nás mnoho – blízkých a vzdálených přátel – ale i vděčných čtenářů a rozhlasových posluchačů, kteří mu přejeme pevné zdraví a mnoho dalších, pro nás tolik cenných inspirací... ■

